

Nieuws van het Cultuurhistorisch Centrum Oldambt

Elke maand informeert het Cultuurhistorisch Centrum Oldambt u op deze pagina over geschiedenis en activiteiten rondom erfgoed en cultuurhistorie. Op onze website chcoldambt.nl leest u wat wij nog meer doen en kunt u zich abonneren op de digitale nieuwsbrief.

Wij werken samen met veel organisaties in het Oldambt om erfgoed en geschiedenis beleefbaar te maken. Vindt u

dit ook belangrijk? Versterk ons werk en word donateur, sponsor of vrijwilliger. Heeft u suggesties voor verhalen? Neem contact op!

Bezoekadres: Esbörgstraat 1, Scheemda, Postadres: Brugstraat 2, 9679 BR Scheemda. Tel: 06-12461849 (wo/do) - Email: info@chcoldambt.nl

WegWijs in Oldambt: De Eekerweg in Eexta

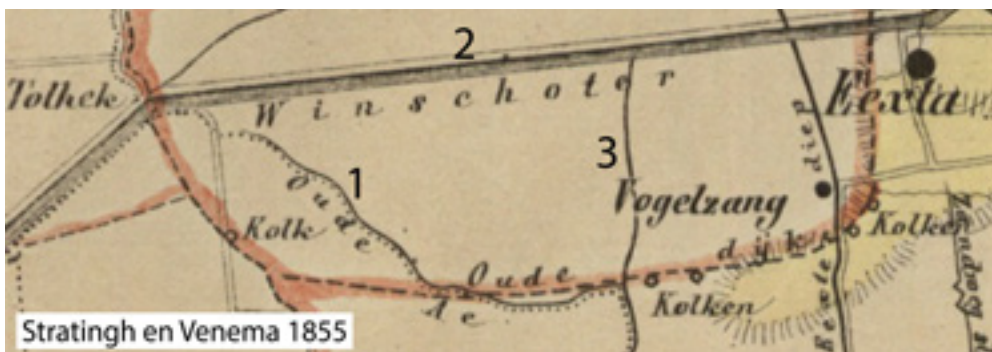
De afgelopen maanden verrees een park met 35 windturbines langs de N33 tot aan het verkeersknooppunt Zuidbroek. Dat zal weinig mensen ontgaan zijn. Menig A7-gebruiker zal zich afgevraagd hebben: "Wat ligt er achter die dijk?" Welnu ... Een aantal van die turbines staat daar, in het meest westelijk gelegen gebied van Oldambt, aan de Eekerweg in de Eekerpolder. Zullen we er met een historische omweg een kijkje nemen?

Eek - Eeker - Eekste

Tja, wat doen eekhoorns en/of eikenhoutschillers daar eigenlijk in die polder? Want dát is volgens het woordenboek de betekenis van 'eeker'. Er waren zeker eiken en eekhoorns te vinden op de stuwwallen, die her en der in

het Oldambt boven het veen uitstaken. Deze zandige 'hoogten' boden gelegenheid voor de zogenaamde randveenontginning: wonen op de zandrug en het ontwateren, verturven en verakkeren van het veen. Zo ontstond Ext, Eghiste, Eck-

sta, Eeksta, Eexen ofwel Eexta omstreeks de 12e eeuw. De Groningse benaming Eekste kan de naamverklaring voor ons eenvoudiger maken; zoals Eekwerd (gehucht bij Wirdum) de *wierde* was waarop *eiken* stonden, zo kan Eekste(e) de *plaats* zijn waar *eiken* stonden. De pastorie van Eexta (laat 15e eeuw) is nog steeds bekap met de originele balken, afkomstig van eiken die omstreeks 1250 al groeiden! Ze heeft daarmee de oudste woonhuiskap van Nederland. Zijn de namen Eexta (Eekste), Eekerpolder en Eekerweg nu verklaard?

Ee, Ae, Aa, Æ...

Over de herkomst van de naam Eexta schreef de schoolmeester van Eexta, E.J. Zelling, in 1828: "Volgens Emmius is het oudtyds genoemd, Eekstee, 't zy naar het riviertje de Eke, of naar de naam van eenen Eko, of om andere redenen." Hoe zouden wij, Oldambtsters, nu de naam Eexta met zekerheid kunnen verklaren? Zelfs Ubbo Emmius, die in 1614 de eerste rector magnificus van de Academie in Groningen werd, was niet zeker; een geleerde die op zijn zerk als 'volmaakt geschiedschrijver' gekenschetst werd!

Zou Eekste ook stee aan de Ee (water) kunnen zijn? Het veen was doortrokken van waterloopjes, die voor een natuurlijke afwatering zorgden. Het was het stroomgebied van de Munter Ae (Munte), naamgever van Muntendam, Termunten en Termunterzijl. Ee, Ae, Aa en Æ betekenen stromend water.

Zelling schreef ook: "Men heeft hier een oud riviertje de oude AE genaamd; verder het stadstrek diep, dat bylangs en door de Eex-

ta loopt. Voorts vindt men hier 4 kolken en het Eexster, Meedemer en Mense diepje. Alle deze loopjes in het Zyldiep naar Termunten, alwaar zy door de Termunterzijl hunnen uitwatering hebben." Eén van de takken van de Munter Ae, de oude Ae (1), het stadstrek diep (2) en het Meedemer diepje (3) van Zelling leiden ons op de kaart van Stratingh en Venema via Oudedijk naar waterschap 'de Eeker'. Dat werd in 1887 opgericht en beheerde de Eekerpolder. Naast de genoemde waterlopen begrensd de spoorlijn Groningen-Nieuweschans het waterschap.

De Eeker

De afwatering van het polderwater via het rivierstelsel van de Munter Ae werd overgenomen door het in 1601 gegraven Termunterzijldiep. Tijdens de 80 jaar van zijn bestaan beheerde waterschap 'de Eeker' de rond 1900 gebouwde watermolen en het stoomgemaal dat in de jaren dertig de molen verving. Beide 'sloegen' het polderwater in het Meedemerdiep 'uit'.

Bij de ruilverkaveling Meeden-Scheemda in de jaren zestig werd het huidige gemaal De Munte in werking gesteld. In die periode verdween ook het restant van de Oude Ae. De gemeentegrens Scheemda-Meeden, die eerder de loop van het riviertje volgde, werd verlegd (zie kaart 1987). In 1967 is 'de Eeker', samen met een dertigtal andere waterschappen, opgegaan in waterschap 'Oldambt'.

Wie nu zonder omwegen een kijkje wil nemen in de Eekerpolder, volgt in Scheemda de Kanaalweg vanaf de Eexterbrug tot het Meedenerdiep. Daar begint de Eekerweg. Waar hij van het Meedenerdiep afbuigt, stonden ooit watermolen en stoomgemaal (4). Hierna wacht de 2,5-kilometer lange, kaarsrechte ruilverkavelingsweg. Waren eerder in de Eekerpolder de Oude Ae en als 'hoogtepunten' watermolen en stoomgemaal te vinden, nu zijn dat aardgas(behoudings)installaties en windturbines.

Sparen voor 'Historisch Scheemda': cultuurhistorie verbindt mensen

Wie heeft er geen herinneringen aan spaaracties van de supermarkt? Van zegeltjes plakken tot voetbalplaatjes, van flippo's tot moestuintjes. Supermarkt Jumbo Scheemda en de Historische Vereniging verrasten de Scheemders deze maand met het unieke spaaralbum 'Historisch Scheemda'.

Eigenlijk wilden Gert en Reina Lukens, uitbaters van het Scheemder Jumbo-filiaal, vorig jaar iets voor hun klanten doen rond het thema 75 jaar bevrijding. Maar toen kwam corona... en werd alles anders. Gelukkig had het supermarkttechtpaar uit Onstwedde in 2021 nog hun tienjarig jubileum in Scheemda te vieren. Dit gaf Jan Groenbroek, voorzitter van de Historische Vereniging Scheemda en omstreken, gelegenheid om het plaatjesalbum wat breder in te vullen met de geschiedenis van het dorp. Er was immers even voorbereidingstijd...

Met zo'n historisch plaatjesalbum waren de Jumbo's in Ter Apel en Schildwolde al voorgegaan en ook elders in het land bleek de actie rond lokale geschiedenis een 'hit', met name bij oudere inwoners. De formule is overzichtelijk: een historische vereniging levert foto's en bijbehorende teksten, de supermarkt bekostigt de vormgeving en druk, uitgevoerd door Retrospect Boekproducties. En de klant stopt zijn boodschappenkarretje hopelijk nét wat voller om de collectie stickerplaatjes compleet te krijgen binnen de actielooftijd van 8 weken.

De klus die Jan Groenbroek zich op de hals haalde, heeft de ervaren boekenmaker toch onderschat. "Ik ben van december 2019 tot oktober 2020 vrijwel fulltime bezig geweest. Zelfs in de stacaravan in het Zeeuwse Cadzand, waar hij met zijn vrouw steevast zomers vertoeft, moesten de mooie avonden eraan geloven. Steeds weer achter de laptop voor het Jumboboek...

Maar het resultaat is er dan ook naar. Het mooie album is onderverdeeld in thema's als boerderijen, 'kerken, torens en pastorieën', 'handel en industrie', onderwijs en 'mobilisatie, oorlog en bevrijding'. Zelfs de buurdorpen komen aan bod. Elk thema heeft een informatieve inleiding en de foto's zijn voorzien van een korte tekst met de juiste jaartallen. Collega-geschiedkenner Jan Pieter Koers uit Midwolda schreef mee.

De belangstelling voor de spaaractie was meteen enorm. "Mensen houden me in het dorp staande en willen weten waar precies het oude Winschoterdiep liep." Groenbroek hoopt dat de actie zijn vereniging ook nieuwe leden oplevert. Met het halfjaarlijkse tijdschrift Duvekoater vol achtergrondverhalen kunnen zij zich dan verder verdiepen in het Scheemder verleden. Na de coronatijd zijn er ook weer lezingen. Voor

minder dan twee tientjes ben je een jaar lid, en krijg je het blad in de brievenbus.

Bij eerdere populaire spaaracties ontstonden ruilbeurzen om verzamelingen compleet te krijgen. Da's lastig in coronatijd. Maar de Scheemder bevolking blijkt creatief. Binnen een week na start van de actie waren al facebookgroepen opgericht om plaatjes uit te wisselen. Supermarktman Lukens hoopt stiekem toch nog op een fysieke ruilbeurs. Met zichtbare weemoed denkt hij terug aan de flippo-actie die hij in de jaren negentig bij zijn vorige C1000 filiaal in Nieuwe Pekela hield: "Een gekkenhuis was het. We moesten zelfs dranghekken plaatsen!" Of het in Scheemda nog zover zal komen?

Het album is op ruim 2000 adressen in Scheemda thuisbezorgd. Hiervoor had de lokaal betrokken ondernemer een creatieve oplossing. Een belletje naar het door hem gesponsorde jeugdvoetbalelftal C1 van Sportclub Scheemda was genoeg. Met de opgetrommelde voetbaljongeren was de klus in twee uur geklaard.

Toch zit hem nog iets dwars. Het was de bedoeling dat ook geïnteresseerde bewoners van de 'buurdorpen' met een bon uit een flyer een album konden ophalen. Maar door een stomme fout in de bezorging, vissen zij wellicht achter het net. Bijdrukken van albums is duur. Is het een idee om de 'vijver voor hen weer aan te vullen' met exemplaren van Scheemders die niet aan de spaaractie deelnemen? Lukens' ogen lichten op: „Da's een goed idee, als die hem inleveren, krijgen ze van mij een pak gevulde koeken mee!

Retrospect Boekproducties beloofde de gedegen aanpak van Groenbroek met een cheque van 500 euro voor de vereniging. Lukens verdubbelde deze.